

TAYYÂR-ZÂDE ATÂ
OSMANLI
SARAY TARİHİ

Târîh-i Enderûn

-III-

Hazırlayan
MEHMET ARSLAN

KİTABEVİ

198 227

TAYYÂR-ZÂDE ATÂ

OSMANLI
SARAY TARİHİ

– Târîh-i Enderûn –

- III -

Hazırlayan
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

KİTABEVİ

KİTABEVİ • 440
Osmanlı Tarih Kaynakları • 12

Dizi Edidörü
Ali Şükrü Çoruk

Kapak
Özkul Eren

Dizgi/İç Düzen
All-Graf

Baskı
Çalış Ofset
Davutpaşa Caddesi No: 8 Topkapı - İstanbul
Tel: 0(212) 482 11 04

Cilt
Bayrak Matbaası

1. Baskı (600 Adet)

İstanbul, 2010

ISBN: 978-605-4208-72-2 (Tk.)
ISBN: 978-605-4208-75-3 (3. C.)

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 0107-34-007408

Online Satış
www.kitabus.com

İçindekiler

Ber-hayât Bulunan Vüzerâ-yı 'İzâm ve Re'îsü'l-'Ulemâ ve Naķîbü'l-Eşrâf Muşafâ 'İzzet Efendi Hâzerâtıyla E'imme-i Sâlife-i Sultânî ve Re'îsü'l-Küttâb ve Defterdâr ve Sâ'ireniñ Terceme-i Hâlleridir	15
Sır Kâtibi Muşafâ Nûrî Paşa Hazretleri'niñ Terceme-i Hâli	15
Ser-asker-i Esbak El-hâc Mehmed Râşid Paşa Hazretleriñ Terceme-i Hâli	17
Müşîr 'Abdu'l-Halîm Paşa Hazretleriñ Terceme-i Hâli	19
Vezîr Mehmed 'Alî Rızâ Paşa Hazretleriñ Terceme-i Hâli	22
Zabtiye Nâzırı Çerkes, 'Abdî Paşa Hazretleriñ Terceme-i Hâli	24
Enderûn-ı Hümâyûnda Hazîne Koğuşından Müfîz Çukadâr Ağa Boşnaķ 'Osmân Ağa-zâde Vezîr Mehmed Paşa Hazretleriñ Terceme-i Hâli	25
Müşîr El-Hâc Mehmed Mu'ammer Paşa Hazretleriñ Terceme-i Hâli	26
Terceme-i Hâllerine Dest-res Olunamayan Müşîrân-ı Kirâmdan Ba'zılarınıñ Esâmîsi	29
Re'îsü'l-'Ulemâ ve Naķîbü'l-Eşrâf El-Hâc Muşafâ 'İzzet Efendi Hazretleriñ Terceme-i Hâlleridir	30
Terceme-i Hâl-i İmâm-ı Evvel-i Selîm Hânî Kırîmî Es-Seyyid El-Hâc Hâfız Ahmed Kâmilî Efend'niñ Terceme-i Hâli	37

İmâm-ı Evvel-i Hazret-i Mahmûd Hânî 'Abdu'l-Kerîm Efendi'nin	
Terceme-i Hâli	39
Enderûn-ı Hümâyûnda Kesb-i Terbiye vü Kemâl İden Re'îsü'l-Küttâblar	
Beyânındadır	41
Re'îsü'l-Küttâb Küçük Hasan Begefendi'nin Terceme-i Hâli	41
Re'îsü'l-Küttâb El-Hâc Koca Muştafâ Efendi'nin Terceme-i Hâli	41
Re'îsü'l-küttâb Üç Anbârlı Mehmed Emîn Efendi'nin Terceme-i Hâli	43
Re'îsü'l-Küttâb Mehmed 'Ârif Efendi'nin Terceme-i Hâli	46
Defterdâr 'Alî Rha'îk Efendi'nin Terceme-i Hâli	50
Müverrih Na'îmâ Efendi'nin Terceme-i Hâli	52
Pederim Tayyâr Efendi'nin Âşâr ve Terceme-i Hâli	57
Pederimin Baş Lala Naşbı	58
Muqaddime-i Vak'a-i Selîm Hânî ve Bu Vak'aya Sebeb Olan	
Hâ'ilerin Esâmîsi	59
Hal'-ı Sultân Selîm Hânî	60
Hikâyede Topal Şeyhu'l-İslâm ve 'Avenesi	60
Aykır İmâm Fıkrası	63
Sultân Selîm'in Hal'ıyla Sultân Muştafâ Hân-ı Râbi'in Cülûsı	66
Hâkân-ı Felâtûn-nühâ Hazretlerinin Hilâfet-i Celîleden Ferâgat ve	
İsti'fâlarıyla Sultân Muştafâ Hân-ı Râbi'in Cülûsı ve 'Alem-dâr	
Muştafâ Paşa'nın İstanbul'a Keyfiyyet-i Vürûdî	66
Eşkiyânın Taltîfleri	68
Sultân Selîm'in Manzûm Hasb-i Hâliyle Pedere Dâ'ir Bir Fıkra	68
Pederimin İstikâmet-i Fitriyyesine Dâ'ir Bir Fıkradır	69
Ordu-yı Hümâyûnuñ 'Alemdâr ve Şadr-ı A'zamlar 'Avdeti	70
Sultân Selîm'in Şehâdeti ve Bu Aralık Pederimin Hüsn-i Hizmeti	71
Sultân Mahmûd Hân Efendimizin Cülûs-ı Hümâyûnları	74

Sultân Muştafâ Hân'ın Harem-i Hümâyûna 'Azîmeti ve Cûlûs-ı Hümâyûna Dâ'ir Târîhler	75
Sultân Mahmûd Hân-ı Şânî Efendimiz Hazretleriniñ Vukû'-ı Cûlûs-ı Hümâyûnlarına Dâ'ir Ba'zı Fıkralardır	78
Alemdâr Paşa'nın Şadâreti	78
Sultân Selîm'in Kâtilleriniñ İ'dâm Olundukları	84
Sarây-ı Hümâyûnca Ba'zı Tescihât	85
Ve Yine Birtakım Kâtilleriñ İ'dâmıyla Hekîm Paşanın Tebdîli	86
Vâlîde Sultân'ın Eski Sarâydan Yeni Sarâya Nakl Alâyı	87
Şehîd-i Sa'îd Hakkında 'İzzet Mollâ ve 'Aynî Efendi'nin Mersiyeleri	90
Sultân Mahmûd Hân Efendimiziñ Taklîd-i Seyf Alâyı	102
Şehîd-i Sa'îd Cennet-mekân Gâzî Sultân Selîm Hân-ı Şâlîs Hazretleriniñ Terceme-i Hâl-i Hüzn-iştimâlleridir	105
Şehîd-i Sa'îd'in Hayrât ve Müberrâtı ve Aña Dâ'ir Tevârîh-i Manzûme	107
Müverrih 'Ayıntâbî 'Âşım Efendi'nin Târîhindeki Hatâsı	132
Pederim Tayyâr Efendi'nin Enderûn-ı Hümâyûndan Çerâğlığı	132
Pederimiñ 'Uşâk ve Selânik ve Yanya ve Manastır'a Me'mûriyeti	133
Pederimiñ Burûsa'ya Nefyi Mukaddimesiniñ Zuhûrî	138
Pederim Hakkında Sultân Mahmûd Hân Efendimiziñ Lutf ve Şahâbeti ..	142
Tayyâr-zâde Ahmed Atâ Efendi'nin Kendi Terceme-i Hâli	144
Terceme-i Nâmıku'l-Hurûf	144
Sultân Mahmûd Hân Efendimiziñ Divânî 'Alî Efendi Câddesindeki Fîrûz Ağa Câmi'î Pîşgâhında Pederime Teşâdüf İdereken Lutf ve İltifâta Mazhar Buyurup Birâderim Halîl Edîb Beg İle Bu 'Âcizi Enderûn-ı Hümâyûnda Pederimiñ Mahall-i Neş'eti Olan Kîlâr-ı Hâşşa Koğuşına Cerâğ Buyurdıkları	144
Enderûn-ı Hümâyûn Ağalarınıñ Yeniçeri 'Ulûfesinden Hişşe-yâb Olmaları	146

Bîñ İki Yüz Kırk Bir Senesi Zî'l-Ka' desiniñ On Dördüncü Şebt Günü İcâd Olunan 'Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyyeye ve Bu Zeylde Enderûn-ı Hümâyûn Ağalarına Piyâde Ta'lîmi İcrâ İtdirildiği	147
Enderûn-ı Hümâyûn Ağalarından Tertîb Olunan Mûsîka Takımı	149
Enderûn-ı Hümâyûn Ağalarının Suvârîye Tahvîli	150
Bîñ İki Yüz Kırk İki Târîhinde Zuhûr İden Rusya Seferi Münâsebetiyle Sadır-ı A'zamîñ Rûmîli'ne İ'zâmını Mute'âkıb Mevkib-i Hümâyûnuñ Râmî Çiftliği'ne 'Azîmeti	151
Solâk ve Peykler ve Hâşekîlerin Yerine Rikâb-ı Hümâyûn İçün Muntazam Hâdeme Tertîb Olunduğı	153
Tarabya Sarây-ı Hümâyûnına Naql İle Ba'zı Vukû'ât	153
Tarabya'dan Râmî Çiftliği'ne 'Avdetle Bîñ İki Yüz Kırk Beş Senesi Şa'bân-ı Şerîfi'niñ On Beşinci ve Bîñ Sekiz Yüz Yirmi Tokuz Eylülünüñ Otuzuncı Pazarırtesi Berât Gicesi Vilâdet-i Hümâyûn Vukû'ı	155
İzzet Molla'niñ Takdîm İtdiği Lâyihayı Mute'âkıb Nefyi	156
Kırk Beş Senesi Zî'l-Hiccesiniñ İkinci Günü Livâ-i Sa'âdetiñ Yeñi Sarâyâ Naql İle Mûsîka ve Rikâb-ı Hümâyûn Hâdemelerini İstîşâben Tarabya Sarâyı'na Teşrîf-i Şâhâne Vukû'ı	157
Bu Muqaddime İle Sarây-ı Hümâyûn Nizâmınıñ Ba'zı Mertebe Tegayyürü Muqaddimesiniñ Zuhûrı	158
Elli İki Târîhi Zî'l-Hiccesinde Dâr-ı Şûrâ-yı 'Askerî Ketebesi Silkine İdhâl Olunduğımıñ Beyânı	160
Dâr-ı Şûrâ-yı 'Askerîniñ İbtidâ-yı Güşâdıyla Me'mûr Olan A'zâları ...	161
İstibdâl-i 'Askerî Nizâmâtı Müzâkerâtına Mübâşeret Olunduğı	164
Dâr-ı Şûrâ Re'îsi Hüseyin Paşa Refâkatiyle Malatya'da Bulunan Sivas ve Kürdistân Vâlîsi Hâfız Paşa'ya Murâssa' Taşvîr-i Hümâyûn Götürüldiği	164
Nizâmât-ı 'Askeriyyeye Dâ'ır Serdâr 'Ömer Paşa'niñ Biñbaşılığında Bir Sene Birlikde Prusya Lisânından Bir Kitâb Tercüme Olunduğı ..	166

Hâfız Paşa Kumandasında Olan Nizîb Ordusunun Tahkîk-i Ahvâli İçün Tayyâr Paşa Refâkatiyle Elli Beş Muharremiñ Onuncu Günü Birecik'in Karşusunda Olan Nizîb ve Mezâr Karyeleri Pîşgâhına 'Azîmet ve 'Avdet olundığı	167
Câsûs Fıkrası	172
Cennet-mekân Sultân Maḥmûd Ḥân Efendimiz Hazretleriñ Vukû'-ı İrtihâliyle Firdevs-âşiyân Sultân 'Abduülmecîd Ḥân Efendimiz Hazretleriñ Cülûs-ı Hümâyûnları	176
Terceme-i Hâl-i Hâkân-ı Huld-âşiyân Hazret-i Sultân Maḥmûd Ḥân-ı 'Aleyhi'r-Rahmetü Ve'l-Ġufrân	177
Vehhâbîleriñ İlgâsıyla Sultân Maḥmûd Ḥân Efendimiz Hazretleriñ Nâm-ı Hümâyûnlarına "Ġâzî" Lafz-ı Mübâreki 'İlâve Olundığı	177
Biñ İki Yüz Kırk Üç Târîhinde Şehzâde Başı'nda Tulumbacı Başı Konağıniñ Mekteb-i Tıbbiye Taḥşîş ve İttihâz Olundığı	178
Biñ İki Yüz Elli Üç Târîhinde Dâr-ı Şûrâ-yı 'Askerî ve Ahkâm-ı 'Adliye ve Dâr-ı Şûrâ-yı Bâb-ı 'Âlîniñ Tertîb ve Ġuşâdı	178
Yeñiçeri Ağalarına Maḥşûş Olan Ağa Kapusunuñ Bâb-ı Fetvâya Tahvîl ve Taḥşîş Olundığı	180
Bârût-hânelerin Ta'mîriyle Sefâ'in İnşâsı	181
Şu Kemerleriñ 'İlâvesiyle Muḳaddemkileriñ Ta'mîri	182
Hâkân-ı Huld-âşiyânıñ Binâsına Muvaffak Oldukları Cevâmi' ve Türbe ve Çeşme ve Sâ'ır Müberrât ve Kışla ve Karagol-hâne ve Bârût-hâne ve Vapur Makineleriyle İdâre Olunur Âlât ve Edevâtı Tebrîken Takdîm Olunmuş Olan Tevârîḥ-i Manzûme	185
Zıkr olunan Ḥayrât u Müberrât ve İnşâ'ât-ı Hümâyûnlarına Dâ'ır 'Aşr-ı Hümâyûnları Şu'arâsınıñ 'Arz İtdikleri Tevârîḥdir	185
Ḥaşâ'il-i Memdûḥa-i Hazret-i Maḥmûd Ḥânî	252
Meşhûr Muşâhib Sa'îd Efendi'ye Dâ'ır Ba'zı Fıkralar	255
Sultân Maḥmûd Ḥân Efendimiz Hazretlerine Dâ'ır Ba'zı Fıkralar	257

Sultân 'Abdülmeçîd Hân Efendimiz Hazretlerinin Cûlûslarını Hikâye Sırasında Ba'zı Fıkralar	259
Yukarıda Nizîb Me'mûriyetinde Hikâye Olunan Câsûs Fıkrasının Netîcesi	262
Cennet-mekân Şadr-ı Esbak Muştafâ Reşîd Paşa Hazretlerinin Tanzîmât-ı Hayriyye Hatt-ı Hümâyûnını Gülhâne Sâhasında Kırrâ'atı	264
Hikâyât-ı Müteferrika	264
Şadr-ı Esbak Muştafâ Nâ'ilî Paşa Merhûmuñ Girîd Vâlîliğinde Dîvân Kitâbetine Me'mûriyyet-i 'Âcizânem Fıkrası	266
Elli Altıda Girîd Cezîresi Hıristiyânlarının Tuğyanı	268
Kapudân-ı Deryâ Çengelogli Tâhir Paşa'nın Donanmâ-yı Hümâyûn İle Girîd'deki Sûde Lîmânına Vuşûli	274
Girîd Cizîresinin İstihsâl-i Âsâyişine Muvaffak Olunması Üzerine Kapudân Tâhir Paşa ve Müşârûn-ileyh Nâ'ilî Paşa'ya Teşrifât-ı Seniyye Vürûdî	280
Müşârûn-ileyh Muştafâ Nâ'ilî Paşa'nın Der-sa'âdete İbtidâ-yı Vürûd ve Mültefeten 'Avdeti	282
Elli Tokuz Ramazânında Girîd'den Müfâraakatla Dâr-ı Şûrâdaki Hîmet-i Kadîmeme Mürâca'at ve Bir Müddet Şoñra Aтана ve Mu'ahharan Haleb Mâl Me'mûriyetlerine Vuşûl-i 'Âcizî	284
Altmış Beş Muharreminde Ol Vakit Der-sa'âdet Ordu-yı Hümâyûnı Dinilen İkinci Ordu-yı Hümâyûn Muhâsebeciligine Me'mûriyyet-i 'Âcizânem	289
Tunus ve Trablus'a Şûret-i Me'mûriyyet-i 'Âcizânem	289
Rûmili Ordu-yı Hümâyûnı Müsteşârlığına Me'mûriyyet-i 'Âcizâneme Mûte'allik Fıkralar	296
Cebel-i Lübnân Naşârâ Kâ'im-makâmılgı İslâhâtına Me'mûriyyet-i 'Âcizânem	299

Cebel'de Dürûz ve Naşârâ Beyninde Vukû' Bulan Muhârebeniñ İndifâ'ına Sür'at-ı Mübâderetle Cebel'e Keyfiyyet-i Şu'ûd-ı 'Âcizânem	305
Cezâyir-i Bahr-i Sefîd Eyâleti Mutaşarrıflığına Me'mûriyyet-i 'Âcizânem	308
Cezâyir-i Bahr-i Sefîdden Li-Ecli'l-Muhâsebe İnfîşâl İtdirildigime Dâ'ır Ba'zı Fıkralar	309
Filibe Mutaşarrıflığına Me'mûriyyet ve İnfîşâle Dâ'ır Hikâyât	311
Koca İli Ya'nî İzmîd Sancağı ve Ba'dehû Karesi Sancağı Mutaşarrıflığına Me'mûriyyet ve İnfîşâl ve Tekâ'üdlüğe Nâ'il Olduğumuñ Beyânı	314
İzzet Molla Lâyihası, 'Âkif Paşa Reddiyesi, Aña Reddiye-i 'Âcizî ve Vaşfi Efendi İle Bu Huşûşa Dâ'ır Münâzarât-ı Kalemîyye	316
Numara 1, Lâyihâ-i 'İzzet Mollâ	316
Şûret-i Reddiyye-i 'Âkif Paşa ve Pertev Paşa Berây-ı Lâyihâ-i 'İzzet Mollâ	327
'Âkif Paşa Reddiyyesine Reddiyye-i 'Âcizânemdir. Fî 26 Muharrem, Sene 1281.	335
İşbu Reddiyye-i 'Âcizânem Me'âliniñ Taşhîhi Arzûsiyla Dîvân-ı Ahkâm-ı 'Adliye A'zâsından Vaşfi Efendi'niñ Yazdığı Fıkra-i Mu'terizadır	345
İ'tirâz-ı Mezkûra Yazılan Cevâb-ı 'Âcizîdir	347
Mûmâ-İleyh Vaşfi Efendi'niñ Bu İ'tirâza Cevâbıdır	350
Mûmâ-İleyh Vaşfi Efendi'ye Cevâbdır	350
Dâr-ı Şûrâ-yı 'Askerî Nizâm-nâmesi	351
Ba'zı Evrâk-ı Mühimme	358
Biñ İki Yüz Yetmiş Dört Ramazânında Cebel-i Lübnân'ın İslâhâtına Me'mûriyyet-i 'Âcizânemde Vukû' Bulan Beyt-i Merâ Hâdişesiniñ İndifâ'ına Muvaffakiyyeti Takdîren ve Cevâben Şayda Vâlîsi Hürşîd Paşa'ya Hiţâben Şeref-vârid Olan Emir-nâme-i Sâmî-i Vekâlet-penâhî Şûretidir	358

Yine Bu Huşûşa Dâ'ir Şaydâ Vâlîsine Hitâben ve Cevâben Vârid Olan Emir-nâme-i Sâminîniñ Şûretidir	359
Cezâyir-i Bahr-i Sefîd Eyâleti Mutaşarrıflığına Me'mûriyyetle Ol Vakit Merkez-i Eyâlet Olan Rodos'a Vuşûl-i 'Âcizânemden Şoñra Fu'âd Paşa Merhûmuñ Hâriciyye Nezâretinde Cevâben Vürûd İden Tahrîrât-ı 'Aliyyedir	360
Cezâyir-i Bahr-i Sefîd Mutaşarrıfı Sa'âdetlü Ahmed 'Atâ Begefendi Hazretlerine	360
Cezâyir-i Bahr-i Sefîd Eyâletiniñ 'Uhde-i 'Âcizâneme İhâle Buyurulduğına Dâ'ir Kıbrıslı Mehmed Emîn Paşa Merhûmuñ İkinci Şadâretlerinde Vürûd İden Emir-nâme-i Sâmi Şûretidir	360
Übbehettü Devletlü Mehmed Rüşdî Paşa Hazretleri'niñ Evvelki Şadâretlerinde Şeref-vârid Olan Emir-nâme-i Sâmi Şûretidir	361
Asâkir-i Nizâmiyye Mîralâyılığınıñ İhdâşında 'Âkif Paşa Kalemiiyle Fermân Şûretleri	361
Ķâ'im-makâm Hülûşî Paşa Tarafından Enderûn-ı Hümâyûn Ricâline 'Âkif Paşa Kalemiiyle Tezâkir	368
Âkif Paşa Merhûm'uiñ İnşasıyla Ķâ'im-makâm-ı Rikâb-ı Hümâyûn Ahmed Hülûşî Paşa Tarafından Silah-dâr-ı Hazret-i Şehriyârî Meşhûr Girîdî 'Alî Ağa'ya Yazılan Tezkireniñ şûretidir. Numara: 12.	368
Âkif Paşa Tarafından Mâ-beynciliginde Mehmed 'Alî Paşa Hazretlerine Tezâkir ve Tahrîrât	372
Rızâ Paşa Hazretleri'niñ Ser-Ķurenâlıklarında 'Âkif Paşa'ya Tevcih Olunan Dâhiliyye Nezâretinde Hâk-i Pây-ı Hümâyûna 'Arz Olunmak Üzere Yazdığı Tezkiredir	374
Âkif Paşa'dan Mâ-beyn-i Hümâyûn Müşîri Rızâ Paşa Hazretleri'ne Tezkire:	375
Ez-Cânib-i 'Âkif Paşa Be-Sûy-ı Sadr-ı A'zam Husrev Mehmed Paşa	376

Ez-Cânib-i 'Âkif Paşa Be-Sûy-ı Ser-'asker Sır Kâtibi Mustafâ Nûrî Paşa	377
Sadr-ı Esbak Mehmed Emîn 'Alî Paşa'dan Enderûn-ı Hümâyûndan Müfîz Çerkeslikle Meşhûr Zabtîye Nâzırı Abaza 'Abdî Paşa'ya Cevâben İki Kıt'a Tahrîrât	378
Girîd İslâhâtına Me'mûr Sadr-ı A'zam Mehmed Emîn 'Alî Paşa Tarafından Enderûn-ı Hümâyûndan Müfîz Çerkeslikle Müte'arif Abaza Cinsinden Maçan Kabîle-i Mu'teberesinden Sâbıku't-Terceme Müşîr 'Abdî Paşa Hazretlerine Mevrûd Tahrîrâtıdır	378
Müşârün-ileyh Hazretlerinden Taraf-ı 'Âcizâneme Cevâben Üç Kıt'a İltifât-nâme	379
Rûmili Ordu-yı Hümâyûnı Müsteşârlığına Me'mûriyetle Merkezi Olan Şumnı'ya Muvâşalat Olundukda Cennet-mekân 'Alî Paşa Merhûmuñ Birinci Şadâretinden Munfaşıl Oldukları Hâlde Yazdığım 'Arîzaya Cevâbdır	379
Merhûm-ı Müşârün-ileyhiñ Hudâvendigâr Eyâleti Vâlîliğine Me'mûriyetlerinde Yazılan 'Arîzaya Cevâbdır	380
Mağdûm-ı 'Âcizî Konya Vilâyeti Mektûbçısı Mehmed Nezîh Beg'in Terceme Otasına Me'mûriyyeti İstid'âsına Müsâ'ade Buyurulduğına Dâ'ir Merhûm-ı Müşârün-ileyhiñ İkinci Şadâretlerinde Cevâben Vârid Olan Emir-nâme-i Sâmî Şûretidir	380
Târîh-i 'Âcizânemiñ Me'hazlarıyla Bi'l-münâsebe Düvel-i İslâmiyye ve Bi'l-huşûş Devlet-i 'Aliyye-i 'Osmâniyye Ahvâlini Şâmil Olup Mütedâvil ü Müte'arif Olan Kütüb-i Tevârîhden Manzûr-ı 'Âcizî Olanlarıñ Esâmîsini Mübeyyin Defteridir	381
İşbu Târîhiñ İtmâmına Üçüncü Mağdûmum Olup Eşnâ-yı Hıtâm-ı Tab'-ı Kitâbda İrtihâl-i Dâr-ı Cennet İden Müderrisînden Mahmûd Tayyâr Beg'in Takrîz-güne Manzûme-i Tıflânesi	389
III. CİLDİN İNDEKSİ (Şahıs, Mekan, Eser, Kavim, Millet)	391